

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1906.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Stanko Lapajne</i> : Železnica, ladja, avtomobil	321
2. Govor, psihologija, terminologija. (Nadaljevanje pride.)	327
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Za odgovornost po §-u 1320 o. d. z. ni treba, da bi bila lastniku živali hudobna lastnost njena znana; zadostuje, ako ni smel smatrati za izključeno, da bi žival koga poškodovala, a je vzlic temu zavarovanje zanemaril	334
<i>b)</i> O sukobu izmedju fizičnog i zemljišničnog posjednika (§ 440 o. g. z.)	340
<i>c)</i> §-a 406 in 228 c. pr. r. ne urejmeta in se niti ne dotikata določbe §-a 904 o. d. z.	342
<i>d)</i> Tko zahtjeva, da se nadvladana stranka osudi da plati primjerenu odštetu zbog očevidno objesnog vodjenja parnice (§ 408 g. p.), taj mora dokazati, da li i kakova mu je šteta nastala objesnim vodjenjem parnice	344
<i>e)</i> V lastnih pravnih stvareh ne gredo notarjem stroški po odvetniški tarifi	345
<i>f)</i> Neutožljivost vodarine, gostaščine, prispevkov za začasno nastanjevanje vojaščine	347
4. Izpred upravnega sodišča.	
Občine ne morejo načeloma odklanjati sopomoči pri sodnem vročevanju in ne izgovarjati se s tem, da takšna sopomoč ni uravnana po deželnem zakonodavstvu	348
5. Književna poročila	350
6. Razne vesti	350

Slovenski Pravnik.

Leto XXII.

V Ljubljani, 15. novembra 1906.

Štev. 11.

Železnica, ladja, avtomobil.

Načrt zakona, ki ga je predložila vlada poslanski zbornici¹⁾ o »odgovornosti za škodo, nastalo iz obrata z avtomobili« predlaga za ta obrat nove izjeme načel odškodninskega prava v obč. drž. zakoniku. Za obrat železničnih podjetij je določil take izjeme zakon z dne 5. marca 1869 št. 27 drž. zak. Kolikor veljajo razlogi, iz katerih je bilo za železnične obrate ustanoviti izjemno odškodninsko pravo, tudi pri obratu z avtomobili, je analogno pravno obravnavo obeh železi in zahtevati v interesu varnosti občinstva.

Vladni načrt, ki se opira največ na resolucijo 26. shoda nemških pravnikov, o katerem se ne da trditi, da se je v materijo vglobil, sploh ne pozna načelnih razlik med obema obratoma in napravlja vsaj v glavnih potezah vtisk kopije navedenega zakona o odgovornosti železničnih podjetij. Proti temu se pa da iz bistva obeh obratov izvajati nekaj važnih pomislov. Pritegnem one določbe pomorskega prava, ki so uravnale odgovornost lastnika ladje za škodo, katero so zakrivili izven pogodbe njegov kapitan ali njegovo moštvo; iz njih izhaja, da tudi v pomorskem prometu zakon, ki vsled svoje stoletne veljave gotovo ustreza resničnim potrebam, ni smatral za umestno tiste strogosti, katero predlaga vladni načrt za obrate z avtomobili.

Glavna načela vladnega načrta so izražena v nastopnih določbah:

»Če se z obratom avtomobila . . . kdo poškoduje, ubije ali če se povzroči škoda na stvareh, odgovarjata vodnik in lastnik vozila . . . za vso povzročeno škodo« (§ 1. al. 1.). — Kdor je po §-u 1. odgovoren za škodo, se oprosti te odgovornosti le tedaj in v tisti meri, kolikor dokaže, da je nastal škodujoči dogodek ali

¹⁾ Ta spis nam je došel, še predno se je pričela razprava o tem načrtu v justičnem odseku.

vsled neodvratnega naključja ali vsled krivde tretje osebe ali poškodovanca samega« (§ 2. al. 1.). — »Sklicevati se na neodvratno naključje je pa nedopustno, ako izvira škodujoči dogodek iz kakovosti vozila, ako so odrekle ali pomankljivo ustrezale njegove funkcije, ako se je avtomobil proti predpisom in nestvarno vodil, ali se je na enak način ž njim ravnalo« (§ 2. al. 2.). — »Sklicevanje na krivdo tretjih oseb je izključeno, ako se je tist, ki je odgovoren, teh oseb poslužil pri obratu« (§ 2. al. 3.). — »Za vozila, katera po svoji stavbi in opremi . . . ne morejo voziti na uro več kakor 20 kilometrov, ne veljajo dobočbe §§-ov 1. in 2.« (§ 3. al. 1.). — »Vendar je lastnik odgovoren za krivdo oseb, katerih se pri obratu poslužuje« (§ 3. al. 2.).

Vladni načrt ustanavlja torej za obrat z avtomobili, ki morejo voziti več kakor 20 *km* na uro, prav tiste izjeme občnega odškodninskega prava, katerim je podvržen obrat železničnih podjetij. V enem pogledu, kolikor dela v §-u 1. al. 1. avtomobilista odgovornega tudi za nezakriviljeno na stvareh povzročeno škodo, razširjuje celo mero odgovornosti železničnega podjetja; v tem pa le ustreza resnični in že davno od občinstva občuteni potrebi. Zakon z dne 5. marca 1869 št. 27 drž. zak. pa je ostal v tej smeri priznano pomankljiv.

S tem, da je vladni načrt tudi jasno izrazil odgovornost avtomobilista za subjektivno od njega nezakriviljeno škodo, ter se ognil v zakonu z dne 5. marca 1869 uporabljeni nekorektni in krivi »domnevi krivde« podjetnika (dokler ni dokazal ene izmed oprostilnih okolščin ex § 2.), odlikuje se še nadalje vladni načrt nasproti navedenemu, za železnice veljavnemu zakonu.

Ali pa govore za načelno analogno pravno uravnavo analogni dejanski odnošaji pri obeh obratih?

Pri železničnem obratu sodelujejo trije činitelji: obratna naprava, obratno sredstvo in obratno osebje. V vseh treh pogledih je odgovornost železnice napram občnemu državljan-skemu pravu razširjena. Če se je podrl most ali usul terrain, če je počil kotel stroja, če je oslepel ali zblaznel strojevodja, železnica ostane odgovorna, najsi tudi dokaže, da vzroka nezgode noben strokovnjak ni mogel slutiti. Trditi in dokazati more edino »vis maior«, krivdo tretje osebe ali poškodovanca samega.

Pri obratu z avtomobili najdemo obratno sredstvo (stroj) in obratno osobje (chauffeura), pogrešamo pa obratne naprave. Avtomobili ne vozijo po tiru, in tir ne teče po terrainu, ki bi bil, kakor pri železnicah, zanje izločen iz sveta, in ki bi z njim razpolagal izključno obratni podjetnik; avtomobili vozijo po cestah, ki jim nikakor niso izključno pridržane, za katerih stanje nimajo dolžnosti, niti ne pravice skrbeti, ker je v to poklicana in upravičena cestna policija. Ker je cestna mreža veliko gostejša od železnične, in ker vozijo avtomobili v neprimerno več relacijah kakor železnice, se lahko trdi, da avtomobilist v konkretnem slučaju sploh ne bo mogel preskusiti, koliko je cestna policija storila svojo dolžnost.

Iz tega izhaja, da motivi k vladnemu načrtu sicer opravičeno zahtevajo od avtomobilistov polno odgovornost za redno in dovršeno funkcioniranje njih strojev, da se pa zahteve motivov, češ, odgovarjajo naj na pr. tudi za nezgode, nastale vsled ostrih kamnov ali žrebljev na cesti, vsled hude strmine ali pregladke površine (po mestnih ulicah), ne da spraviti v soglasje z bistvom avtomobilnega obrata. Posnemajoč določbe zakona z dne 5. marca 1869 je vladni načrt prezrl, da si železnice same določajo strmino in kakovost proge v vsakem drugem pogledu, da so tudi same zavezane skrbeti za odstranitev vseh zadržkov redne vožnje. Njim se je torej moglo naložiti posebno odgovornost v tem pogledu. Ne tako avtomobilistom, ker pridejo ostri kamni in žreblji le vsled pomankljivega nadziranja njim tujega organa na cesto, ker se odvarjajo prehude strmine in pregladke površine avtomobilnemu prometu le vsled premajhne previdnosti političnega oblastva, ki deluje nezavisno od avtomobilistov.

Razliko, ki je med železničnim in avtomobilnim obratom vsled pomankanja obratne naprave za avtomobiliste, bi bil moral torej vladni načrt zakona upoštevati.

Določbe zakona z dne 5. marca 1869 veljajo za vse železnične obrate brez izjeme in ne delajo med njimi razlike z ozirom na njih obseg, intenzivnost itd. Nevarnost, ki preti pri železničnih obratih človeškemu zdravju in telesu, je pri vseh tako znatna, da se razlik v obratu v zakonu ni smelo upoštevati.

Vladni načrt pa dela osnovno razliko med avtomobilnimi vozili, katera so po svoji stavbi in opremi v stanu voziti 20 km

na uro, in med tistimi, ki tega niso v stanju; za le-te predlagane izjeme obč. drž. prava (razen ene) ne bi smele veljati. Avtomobili izdatnejše potence bodo potemtakem podvrženi določbam zakona, če tudi »in concreto« niso vozili z brzino 20 *km* na uro; avtomobili manjše potence ne bodo odgovarjali (razen za zakrivljeno škodo) v nobenem slučaju.

Ako se upošteva: da je najčešči in najznatnejši vir nezgod, kakor priznavajo motivi k vladnemu načrtu sami, brzina avtomobilne vožnje; da drugi momenti, kakor konstrukcija stroja in uporabljena gonilna sila (eksplozija, para ali elektrika), niso mogli siliti k posebnemu zakonu, ker so pri vseh, bolj in manj hitrih avtomobilih bistveno enaki in bi ne pripustili omenjenega osnovnega razlikovanja vladnega načrta; da imenovanih gonilnih sil še zlasti s stališča našega prava ni moči smatrati za izjemno nevarne, ker država tudi pred kamnolomi, rudokopi, parniki, tovarnami itd., kjer se uporabljajo v neprimerni večji meri, občinstva (pač pa uslužbenca) še ni zavarovala s posebnimi zakoni, — je dopustno dvomiti, ali bi vladni načrt ne ustrezal bolje dejanskim in pravnim odnošajem, ako bi odškodoval nezgode, ki nastanejo iz brzine vožnje »in concreto«, mesto onih, katero je povzročil avtomobil znatnejše virtualne potence?

Minimum vozne brzine, ki bi odgovarjal v kraju običajni hitrosti animalne trakcije, bilo bi pri vseh avtomobilih oprostiti posebne odgovornosti; vendar bi ga moral dokazati avtomobilist, ki se nanj sklicuje. To, da bi v tem slučaju namesto sigurnega od vladnega načrta priporočenega razlikovalnega momenta stopil nesigurni dokaz, o brzini vožnje »in concreto«, more tem manj odločati, ker je mnogo upanja, da se iznajdejo zanesljivi brzinoštevci.

Predlog vladnega načrta, da bodi lastnik avtomobila vselej, brez ozira na njega potenco, odgovoren za krivdo oseb, katerih se pri obratu poslužuje, naj obvelja v vsakem slučaju. Predlagana določba ni v zvezi s spornimi načeli avtomobilnega prava, temveč ustanavlja izjemo določbe zastarelega §-a 1315 o. d. z.; kar sta francoski (čl. 1384) in italijanski (čl. 1153) »codex« uvedla že v občno državljansko pravo, veljaj pri nas vsaj na tem novem prometnem polju. (§ 831 novega nem. o. d. z. je zadevno vprašanje zelo polovično rešil.) —

Predlagane določbe odgovornosti avtomobilistov za subjektivno nezakriviljeno, le po obratu povzročeno škodo opira vladni načrt na načelo, da naj trpi nevarnost nevarnega podjetja tisti, v čigar interesu se vrši. Upravičenost tega, izza Ungerjeve razprave splošno »princip delovanja na lastno nevarnost« nazvanega načela je v današnji državi priznana, ker ne gre pripustiti povekšanja nevarnosti, ne da bi se obenem občinstva ne zavarovalo proti preteči škodi vsaj materialno; to zahteva že etika sama.

Princip delovanja na lastno nevarnost krije tri norme. Od teh ste sprejeti v zakon z dne 5. marca 1869 glede železničnih podjetij dve: da se nezgode iz železničnih obratov odškodujejo, in da trpi škodo železnica, v koje interesu se obrat vrši. Tretje norme, da zadevaj odgovornost podjetnika v mejah njegovega interesa na podjetju, se pri železnicah ni moglo in ni smelo uzakoniti, ker je interes vsake železnice na njenem obratu tako ogromen in nepreračunljiv, da ni z odgovornostjo, katero ji nalaga zakon, v nobenem razmerju; skoro štiridesetletna veljava zakona z dne 5. marca 1869 svedoči, da plačane odškodnine še niso izpodkopavale obstoja nobene železnice.

Pri avtomobilih bo, ako dosežejo popularnost, katero jim žele motivi vladnega načrta, razmerje ravno nasprotno. Interes, katerega bo imel izvošček, zdravnik, trgovec itd. na posesti avtomobila, bo vedno omejen in skoro matematično preračunljiv; odškodnina pa, katero predlaga zanje vladni načrt, bo v pogostih slučajih n. pr. pri vsakem pohabljenju in usmrčenju rodbinskega očeta tako ogromna, da vsled nje ne bo le izginil interes na avtomobilih, ampak da bo spravila v nevarnost existenco marsikakega avtomobilista.

To razliko med železničnim in avtomobilnim obratom je vladni načrt, prevzemajoč določbe zakona z dne 5. marca 1869, neopravičeno ignoriral.

Kadar presega nevarnost, ki je združena z izvrševanjem podjetja za občinstvo, interes podjetnika na podjetju, ima država le dve poti: ali izvrševanje prepovedati ali za odškodovanje občinstva drugače poskrbeti n. pr. z zavarovanjem na stroške podjetnikov. Osebne odgovornosti za oni presežek od podjetnika ne more zahtevati, ker bi s tem zahtevala, da izvršuj podjetje na stroške

drugega podjetja, in bi le v drugi obliki nudila podjetju isto smrt, kakor če bi ga naravnost prepovedala.

Osebna odgovornost podjetnika za nezakrivljeno škodo mora prenehati tam, kjer preneha njegov interes na podjetju, kjer postane odgovornost s svoje strani nevarnost za obstoj podjetja; do te meje pa je v principu delovanja na lastno nevarnost utemeljena. S teh načel bi imel izhajati tudi vladni narčt o odgovornosti avtomobilistov.

Analogno omejitev odgovornosti sem med drugim zasledil na polju pomorskega prava.

Lastnik ladje sicer ne odgovarja za prometne nezgode, katerih ni nihče zakrivil, pač za one, katere je zakrivil njegov kapitan ali njegovo moštvo; odgovoren je torej tudi za subjektivno nezakrivljeno škodo. Ako bi bila ta odgovornost osebna in neomejena, bi se pomorski promet najbrže nikdar ne bil povzpел do današnje višine. Ali pomorski zakoni vseh držav so to odgovornost načeloma omejili; po našem pravu se lastnik ladje z abandoniranjem ladje in zaslužene vozarine reši vsake nadaljne odgovornosti; drugje sploh ne odgovarja osebno, ampak je izvršba iz takih naslovov pripuščena izključno na dotično ladjo. Na Angleškem določajo mero odgovornosti po številu ton in zakonski enoti za vsako tonno; komité za mednarodno pomorsko pravo se mnogo trudi, da unificira te različne zisteme.

Določitev najvišjega denarnega zneska, s katerim bi jamčil avtomobilist bodi za nezakrivljene nezgode, bodi za krivdo tretjih oseb, se mi zdi za avtomobile najprikladnejši zistem. Njega višino bi določevali pred vsem interes lastnika na avtomobilu in velikost ž njim spojene nevarnosti; avtomobilni omnibus, ki vozi ves dan po obljudenih ulicah z mnogimi konjskimi silami, bi moral na vsak način z drugo svoto odgovarjati kakor zasebnik na deželi, ki si je nabavil avtomobil za lastno zabavo.

Klasifikacija avtomobilov in določitev jamčevine za vsak razred ne moreta biti nepremagljivi težkoči, odkar je ministrstvo notr. del z naredbo z dne 27. septembra 1905 uvedlo stroge predpise za registriranje avtomobilov ter ž njimi zaukazalo javnost na tem prometnem polju.

Dr. Stanko Lapajne.

Govor, psihologija, terminologija.

Karakteriolgiška študija. (Nadaljevanje).

Ali z nemško mislijo se ne bo rodila slovenska beseda; zakaj kakor vsaka beseda tako je tudi slovenska h krati z mislijo porojena. (»Z mislijo se nam bo brž rodila tudi beseda« llešič!). »Jezik je telo misli,« je dejal celó naučni minister Hartel (citiram po Tominšku), »ne njih obleka«. Za organiški razvoj misli treba torej organiškega razvoja njih telesa — jezika! Kakor miselska oblika ni enotna, tako ni enotna oblika jezikov, ampak ta oblika se spreminja od človeka do človeka, od roda do roda, in — od naroda do naroda. Jezikovna oblika pa ni samo v fleksiji in v stavku, ampak je tudi v glasniških skupinah, je v skupinah besed sploh (ne samo pri spregatvi in sklanjatvi), je v skupinah in razmerjih stavkov, je pred vsem v stavkovem začetku, v načinu, kako in s katerega stališča se stavek (sod, misel) započne in pa kako (popolno ali nepopolno) se misel izrazi, ali bolj po skupnih sodih ali bolj po posameznih predstavah ali pojmi. Da, oblika je celo v posamezni besedi in je v deblu! Tudi tukaj se združujeta vedno vsaj po dva elementa hkrati po skupni vezi, in prav po navadnih pravilih permutacije se lahko združita na en način in na drugi, ne v dvéh jezikih enako. — Potem pa za pojme! Vsakdo ve in llešič sam to omeni večkrat v razpravi, da se tá jezik izraža bolj konkretno, ta bolj abstraktno, kakor pač njega razvoj nanese.¹⁾ —

¹⁾ Tule treba dregniti ob pasus: »Slovan ne ljubi golih oblik«. Ali jih res ne ljubi, golih oblik, Slovan? Kaj so te gole oblike? Poglejmo. llešič pravi: »Ko zahtevamo debloslovje, nam gre za vsebino, snov jezika; to je torej realistiška smer, ki se prilega naši dobi. Poezija se je že močno otesla preokornih spon oblike, in vsebina ji je nad obliko. Ali naj jezik, nje zvesti sluga, zaostaja? S to zahtevo ustrezamo duhu slovanskemu. Slovan ne ljubi golih oblik, marveč išče povsod vsebine; ta mu redi fantazijo in čuvstvo. Slovan je zdrav realist... Kadar dobimo vsebino svojega jezika v oblast, preneha morebiti marsikak nedostatek... Kadar bomo jasno zrli vsebino svojega jezika, njega podobe (!), se nam bo z mislijo brž rodila tudi beseda (!) ...«

Pojem »realistiško« imamo tukaj razumeti za vsebinsko, snovno; in vse kar ni snov, je oblika. Oblika pa, kakor smo že rekli, se ne da zavreči: neko obliko mora vsaka snov imeti. Katera je tedaj tista, ki jo naj perho-

Vseskozi torej vidimo, da je oblika tisto, česar nam je treba. Ali nas torej debloslovje reši? Tudi debloslovje, prav tako ko vsak drug del slovenskega jezikoslovja; saj je v korenu in deblu slovenski jezik prav tako samobiten in samorasel, ko v drugih izrazih. In celo veliko duha slovenskega jezika je v njih, in če pomene korenov in debel preiščemo prav fino psihologiško in logiško s posebnim pogledom na karakteriologijo, bi morda zalotili v njih bitju odsev vse »narodne ekonomije« jezikovnega genija, morda celo duh slovenskega jezika »in nuce!« To povdarjam

resciramo? Ker slovniške oblike po ožjem pomenu besede (t. j. glasoslovnih pravil in pravil fleksije) seve ne moremo zavreči, ostane oblika stavka. Ko pa tudi slovenske in slovanske sintakse ne gre, da bi zavrgel, morda spričo tega, ker je nismo zadosti gojili, moramo po analogijah, ki jih llešič citira s poezijo, fantazijo in čuvstvom, na misli imeti le frazo, slog in abstrakte. Fraze (= izraza) po širjem pomenu besede — nje llešič ne more zametavati; brez nje ne bi bilo jezika (glej spredaj); fraze po ožjem pomenu so okoreneli izrazi, tudi ti so potrebni (»duševna glavnica!«); le kadar se rabijo po vsaki ceni, imamo frazo po slabem pomenu. To frazo llešič gotovo zameče, kadar pravi, da Slovan išče povsod vsebine; to je popolnoma po pameti rečeno, ali se tiče bolj individualne plitvosti ko splošnosti. Pravih fraz ni preganjati, ampak šele gojiti jih je treba; z njimi si pridobimo s čim več s tem boljšega orodja, pravih jezikovnih potov za pravilno, organiško gojenje in razvijanje misli. — Prav tista je pri slogu: nek slog mora biti. Kaj pa je slog? Slog je to na majhno, kar je narodni jezikovni genij na veliko. »Narod nad pesnikom, ne pesnik nad narodom«, taka je deviza Cankarjeva in vseh pravih pesnikov, mojstrov jezika: slog posameznikov se mora stekati v slog naroda; le v njegovih mejah sme uspevati slog posameznikov (NB! Govorim o slogu, ne o vsebini!) Zato imamo tako malo dobrih štilistov, ker narodnega sloga še nismo dotrdili. — Sloga pa je duševnemu delavcu treba kot kruha telesnemu; in omledna so večkrat dela naših pisateljev samo zato, ker nimajo pravega sloga; narodnega nočejo ali ne znajo, tujega ne morejo; in tako lomijo tujemu tiču perje in ga nabadajo na ubogo slovensko telo, da ni njih jezik ne tič ne miš. — Sloga nam je torej tudi treba.

Je pa še tretja tvorba jezika, ki jo llešič morda šteje za obliko, ker ni realne, snovne vsebine: abstraktne besede. — Ne verjamem, da bi se kdo hotel abstraktov lotiti pa bi rekel, da so konkretna bolj vsebinska, torej bolj slovanska! Slovanska so res bolj, ali zakaj? Zato, ker so slovanska narečja bolj zaostala: ali, da bodi zato tem narečjem sojeno ostati na tisti stopnji koder so, tega Bog vari! »Die Tendenz unserer literarischen Tätigkeit ist . . . unsere Muttersprache zu kultivieren!« S tem smo si edini. Ta kultura pač ne bodi zunanja, ampak naj bo notranja: iz sebe se razvij! Iz nemške kulture in drugih naj le jemlje, ali ne obleke in

navzlic Wundtovemu izreku, poleg katerega gl a s j e t e r p o j m o v i (= pomeni) in njih razvoj z duševno, notranjo stranjo jezika nimajo tolikega stika, ali pa vsaj ne toliko direktnega (Wundt pravi:

»... Hiernach steht der Begriff der inneren (Sprachform) in unmittelbarer Beziehung zu dem (Begriffe) der äußeren Sprachform. Denn unter der ersteren, der inneren (Sprachform) kann man nur die psychischen Motive verstehen, welche die letztere (die äußere Sprachform) als ihre Wirkung hervorbringen. — Von allem dem, was der Außenseite der Sprache (i. e. der äußeren Sprachform) angehört, liegt nun die Lautform diesen psychischen Motiven verhältnismäßig fern, oder sie ist mindestens bloß durch indirekte

navlake, atome kulturne naj srka, in tuja misel naj bo šele snov, ki jo jezik obdelaj in si iz nje hrane šele pribavi. Tudi slovenski abstrakti ji ne bodo odpali, imela jih bo; ali ti abstrakti bodo narejeni po drugih potih ko nemški. — Da se nekoliko pomudimo pri tej točki; imenitna je ne le na sploh, ampak še posebno za našo reč, zakaj namen tega spisa je prav ta, da razvijemo program ali vsaj nasvetujemo pot, kako se dokopati do svojih terminov. Termini pa so izvečine abstraktni izrazi.

Ako pogledamo psihologiško tvorbo abstraktov, kakor jo je Wundt razvil v svojem, lahko rečem da epohalnem delu, pa vidimo, da je več potov, ki držé do njih. Jezik je sploh tvorba, ki se je z vseh mogočih duševnih strani razvijala in ki ima to svojstvo, da se produkti razvivši se z vseh teh strani, strnejo kar sami po sebi v organsko celoto, podobno organski celoti kateregakoli živega bitja (Wundtova ideja). Seveda morajo biti oni posamezni produkti sami organskega postanka in pokolenja, na kar že zdaj opozarjam. — Tako je tudi tvorba abstraktov v jeziku nekaj, kar se razvija samo po sebi v vseh jezikih, kolikor jih je Bog dal, v vsakem, seve, po svoje, in v enem prej v drugem poslej, kakor nanese hitrejše ali poznejše razvijanje jezikovo. Wundt v svojem kratkem pa izbornem pregledu jezikov po načinu jezikovnega mišljenja loči dve stopnji na prehodu iz konkretnega v abstraktno mišljenje: stopnjo razvrščevanja v skupine predmetov in dejanj (stanja) po skupnih svojstvih p. žival — klassifizierendes Denken, in stopnjo skupljanja onih svojstev samih v skupne pojmove p. življenje — generalisierendes Denken; ti skupni ali skupljevani pojmovi tedaj izražajo v besedi tista skupna znamenja, ki so lastna predmetom, lastnostim in dejanjem (stanju) v prejšnji stopnji po skupinah razvrščenim. Ti šele so prav pravi abstrakti, oni so po večjem zastopani v deblih kot takih in v verbalnih nominih: participih, infinitivih, supinih (cf. W. V. II. s. 415—419). — Poglavitni pripomoček za pretvarjanje konkretnih na abstrakte je v tistem razkrajanju glagola (glagol kakor povesod, tako je tudi tukaj odločilni faktor za jezikovni razvoj), ki ga imenujemo analitiško stopnjo v razvoju jezikov: p. amavi — ego habeo amatum, j'ai aimé (cit. po Wundtu). V slovenščini postavim ni »bombikanje« nič drugega ko analitiško razkrajanje futurne oblike, n. pr. bom prišel = pridem — prav tako, kakor v preteklem času, kjer se je oblika v vseh

Beziehungen mit ihr verbunden. Ähnlich verhält es sich nach der geistigen Seite hin mit dem Begriffsvorrat und den an ihn gebundenen Vorgängen der Bedeutungsentwicklung. Indem diese das Gesamtbewusstsein einer redenden Gemeinschaft seinem gesamten Inhalte nach in sich schließen, bilden sie den geistigen Stoff der in Sprache geformt wird; ihm muß natürlich die innere Sprachform im allgemeinen adaequat sein, doch sind diese Beziehungen [wieder] indirekte. Begriffsvorrat und Bedeutungsentwicklung sind letzte Bedingungen, nicht selbst unmittelbare Ausdrucksmittel der inneren Sprachform. So bleiben als solche nur die Formen der Wortbildung und der Satzfügung übrig« (l. c. p. 408).

modernih jezikih že zdavna razkrojila: sem šel. S tem analitiškim razkranjem se loči pojem dotične glagolske oblike na več delov, ki so prej bili trdno strjeni; poslej se v obliki odločijo oseba, čas in dejanje, vsako na poseben pojem zase. Ko se tako izloči iz (skupne) glagolske oblike pojem »stanja« t. j. pravi glagolski pojem po navadi z zaznambo dotičnega časa vred v posebno paticipijalno, t. j. glagolniško tvorbo, postanejo spremljajoči glagoli biti, imeti (sein, haben, werden), ki se združujejo vsevprek z najrazličnejšimi pojmi stanja, bolj in bolj abstraktni, in to prav zato, ker se vsevprek in čedalje bolj rabijo: zakaj spočetka se je njih konkretni pomen (imeti, biti = eksistirati) pač živo čutil. 3. oseba jednine glagola »biti« postane po taki splošni rabi celo tako abstraktna, da služi jako veliko samo za vez (primerjaj interesantni spor Tominšek ca. Bezjak o kopuli v »Popotniku« z leta 1906. Zmaga mora biti po vseh psiholoških principih Tominškova). — In tako je načet proces, ki je za govor velikanskega pomena: po rečenem zgledu in kajpada po zgledih, započetih h kratu še z drugih strani, se razkrajajo tudi druge skupne miselske tvorbe, prej imenovanim podobne, na podoben način, pridejo tvorbe po analogiji, (sekundarne tvorbe), in tako dobivamo vse polno abstraktnih glagolov: iti (trikrat so šle volitve, ta poškodba gre v drugo vrsto. Kdaj greš v delo?), imeti (šivi nimajo toliko trpljenja.) imej mir, potrpljenje, ti bi bil imel priti, du hättest kommen sollen, voda ima stečno po ulicah, ima dobro rast.), dati (iz rok dati, daj si mir, ko mi ne daš vere), staviti (postavimo reč[i]). V primerih, zdaj naštetih vidimo, da se dajo podčrtani izrazi takole nadomestiti: so šle volitve = se je volilo; nimajo trpljenja = ne trpijo; imej mir = miruj; imej potrpljenje = potrpi; ima rast = rase; ima stečno = se steka (nimmt den Lauf); daj si mir = miruj, bodi miren; daš vere = veruješ; iz rok dati = izročiti. In kaj so izrazi: volitve, trpljenje, mir, potrpljenje, rast, stečna, vera, roke? Abstrakti! In kaj delamo, ako te izražamo s samimi »popolnimi« glagoli, t. j. z glagoli konkretne vsebine, in ne s sestavljenimi izrazi? Izražamo se konkretno namesto abstraktno! Konkretni izrazi, t. j. tukaj sami glagoli, imajo več vsebine, torej bi se morali po llešičevo favorizirati (in menda tudi po mnenju večine pisateljev stran Tominška, ki čisto prav in tudi iz drugih vzrokov prav omenja, ka je stara

Ako so pa pojmovi rezultante govorskih procesov, potem se morajo v njih — kajpada v pomanjšani obliki — odsevati potje, po katerih so govorniški procesi tekli. Še posebno mora to tako biti pri pojmi, ki se rode s podobami, metaforami, metonimijami. Za razvoj pojmov, to pove Wundt sam, odločijo historijski kulturni procesi, torej mora biti zapopaden v pojmi, t. j. v pomenih in njih govorskih korelatih, v deblih in v vsem, kar je iz njih nastalo, kratka zgodovina duševnih svojstev dotičnega jezika. — In vendar niso debila in niso besede tisti

sicer trditev, da je slovenščina »per excellentiam jezik glagolov«, zato pa nič bolj resnična). Toda, če bi na silo ustavili proces, ki ga v onih izrazih vidimo, bi kruto prerezali slovenščini žilo, ki nam donese zna Bog koliko dobrega. Zakaj brez abstraktov ni duševnega, ni znanstvenega napredka! Gojiti nam je tedaj abstrakte, ne zatirati jih. — Abstraktni substantivi se narode prvič iz pridevnikov: hud — oba, grd — oba, čeden — ost; drugič iz glagolov: dar, kap, lov (1. der Fang, 2. die Fangfläche (abstr.) für's (Dachtraufen- Gebirgs- etc.) wasser, 3. die Jagd), vest, nástop (Stauüberschwemmung (abstr.), nastóp (das Beziehen der Jagdstandplätze) delo, jelo, veda, vera, staja, prošnja; spovretek, pisanje (ne vem, zakaj ne bi bili glagolniki na nje dobri cf. Babnik, ki se je tudi že zavzel za nje). Slovenščina kajpada za zdaj ne bo imela zadosti verbalnih (in adjektivnih) abstraktov; toda poudarim še enkrat: gojiti jih je treba; gojili pa jih bomo samo z gojitvijo organiških zvez, v katerih rasejo. Imamo pa še drugo vrsto abstraktov, ki smo jih do sedaj — iz golega logicizma pópólnoma zanemarjali, dasi je že pred 40 leti Whitney poudarjal, da jezik lahko širom bogati z novimi pojmi, ne da bi se po jezikovni snovi t. j. z besedami in oblikami pomnožil; to pa s tem, da se pomen posameznih besed in izrazov razširi ali pa poglobi (cf. Die Sprachwissenschaft W. D. Whitney's Vorlesungen über die Prinzipien der vergleichenden Sprachforschung, bearbeitet von Dr. Jul. Jolly, Dozenten an der Universität zu Würzburg. München Theodor Ackermann 1874).

Slovenec ima vse polno takih izrazov, v katerih konkretni pomen naravnost prehaja v abstraktnega p.: »Ali ima oko!« — Kaže, da slovenščina porablja posebno rada subjektivno izražanje za tako sprejemanje konkretnih v abstrakta p.: Sodnija če gospodarja imeti, das (Vormundschafts-)Gericht besteht darauf, daß der Besitz nicht herrenlos sei. — Abstrakti se nadalje narode iz hipotaktičkega razmerja stavkov: navezani stavki (Nebensätze) se namreč lahko spremene v verbalne abstrakte, atributivno zvezane s subjektom navezanega stavka p.: ko je bila bitka zgubljena = z zgubo bitke. Ni res, da bi se v slovenščini ne dala narejati taka razmerja, le to je, da je treba zbrati za tako operacijo pravih prepozicij, t. j. takih prepozicij, ki se s pomenom natanko strinjajo s konjunkcijo, katero nameščajo. To pa je reč, ki jej je treba posebnega odstavka, ki pride pozneje na vrsto; izrazi:

del jezikovnega organizma, ki nam ga je treba najprej gojiti. Ilesič sam pravi: »... besede je treba, ki jo (misel) izraža; ne najdem je, če nisem zrl vedno jasno in nazorno nje pomena(!!!), ki je podoba sedanji moji misli. — Pomen besedi je vsebina jezika.« Rekli smo že in upam tudi dokazali, kolikor se anticipando dokazati dá, da »pomen besedi« sam po sebi ni vsebina jezika, ampak pomen besedi v njih zvezi je vsebina jezika. Moti se torej, kdor misli, da bo znal res jezik, ako bo znal

»Za moje pameti nikdar, so viel ich weiß... — S to priliko, als da, wenn sich die Gelegenheit (ergab) — Blaga na preostajanje, so viel, daß...«, ti izrazi kažejo, da se navezani stavki tudi v slovenskem dajo pretvarjati v imenske attribute, ne samo nemški. Cf. zravno velikega blaga ubog bei großem Gute arm, Kopitar, Grammatik der slavischen Sprache... pr. 275. (O materiji v. W. V. II p. 357 nstp., W. L. I. p. 167—170). — Za pozneje si tudi prihranim še neko točko, ki o njej mislim, da pospešuje rast abstraktov. Tukaj naj še omenim, da gre med sprevajanje konkretnih izrazov na abstraktne še nek glagolski jezikoslovni pojav, ki je tudi tesno spojen s sprevajanjem objektivnega izražanja na subjektivno: to je prehod z izražanja z glagoli, posebej za izražanje kakovosti dejanja (qualitas actionis) namenjeni, do izražanja, ki kakovost dejanja iz glagolov izloči in jo izrazi s posebnimi pripomočki. (Zdaj že do dobrega vidimo, kako sta zvezani abstraktno izražanje s subjektivnim! Zakaj že pri razpravljanju o tvorbi pomožnikov smo slutili to zvezo.) Naši nedovršniki izražajo hkrati s stanjem ali dejanjem tudi njiju kakovost, pa se že počasi nadomeščajo z dovršniki. In tu le opozarjam na pravdo Škrabec ca. Mencej o slovenskem »praesens effectivum; kadar Škrabec pravi, da je slovenščina, ako rabi za sedanjik dovršnike (»zahvalim« namesto »zahvaljujem« etc.) — najbrž naprednejša proti drugim slovanskim jezikom, ki rabijo nedovršnik, ima po psiholoških načelih do pičice prav (cf. W. V. II. 129—204).

Tako mislim je dokazano, da to troje »oblik«: namreč abstraktnost, slog in fraza, ni da bi zametal. Katero obliko Ilesič tedaj zameče? Še bi lahko šteli za »obliko« uvrstitev besed in stavkov — Wort- und Satzfolge —, na glas in poudarek ter izgovor. Dokazali bomo pozneje, da se tudi te oblike človeškega govora ne dajo zametavati. Mislim, da je Ilesič menil s svojo trditvijo samo reči, da moramo Slovenci spoznavati debloslovje za to, da bomo imeli dovolj besed. Besed pa brez gojitve oblike = zveze zopet ne dobimo; besede so produkt govora, in pojmovi so cvet njegov! Stavek, izraz je prvina! Ako hočemo, da dobimo svoj produkt, moramo gojiti svoj govor, t. j. govoriti in pisati ga moramo. Kateri je ta govor? Ali književni? Saj temu hočemo pomagati šele na konja, torej ne ostane drugo, ko govoriti in pisati čisto, pravo, tedaj narodno slovenščino: služiti nam mora slovenski izraz in slovenski način izraza. Izraz in način izraza pa ni drugo ko oblika govora.

pomene vseh besed, pa če doda še vse glasje, vso fleksijo, in še tisto sintakso, kar smo se je dozdej učili! In zakaj ne bo znal jezika? Prav zato, ker ne bo vedel pomena vsem besedam, ako se ne bo učil zveze!! Moderna pedagogika celo je sprevidela, da se je jezik do zdaj napak poučeval: (Prim. »Nemščina kot drugi deželni jezik. Dr. J. Bezjak.« v Pedagoškem Letopisu II.) dandanes se prične pouk jezika s stavkom, z izrazom, kakor se je delalo po takorečenih praktičnih slovnicaх že zdavna (gl. metode Toussaint-Langenscheidt, Ahn, Ohlendorf, i. dr. Tudi Pečnikova slovenska slovnica za Nemce postopa tako). »Kakor razna kolesca in drugi deli ne tvorijo ure, dokler niso sestavljena v eno celoto tako, da se kolesce prijemlje kolesca, in kakor ura navzlic vsem umetalnim sestavinam ne gre, dokler ji nedostaje oživljajoče zmeti, ki žene stroj, tako skupina besed še ne tvori stavka, ako besede niso v medsebojnem ožjem razmerju, in tej besedni skupini nedostaje duše...« (Dr. J. Bezjak, v Pedag. Letop. III. p. 103). In Tominšek pritrdi: »V dosedanjih slovnicaх so se razlagali deli in delci jezikovnega stroja; ali kako se stroj goni, temu se je moral priučiti vsak sam...« Dr. Jos. Tominšek, Popotnik 1906, str. 13. — Zdej pa še to: Ali imamo vseh besed, ki jih včasih iščemo? Kako bom zrl pomen tistih besed, ki jih nimamo? Gotovo po nemško, in — po nemško jo bom tudi skoval! V tem grmu je zajec! Jaz pravim: poiščimo ne samo debila, ampak sploh slovenskega izraza, slovensko pot poiščimo, ki po nji hodi naša misel, in beseda nam bo privržena! In Ilešič, ako je konsekventen, bo ostal zvest sam sebi in bo iskal izraza tam, koder je: »v duševni glavnici!«

Ilešič čuti v jeziku pomanjkanje: kako to, da ne gre do konca? Da ostane na debloslovju, ki je res da krasen predmet raziskave? Zdrav realist je, biseri so kanili izpod njegovega peresa, in vendar —? Kod je vzrok?

V dveh točkah je. Prva je ta, da mu je beseda individij, da mu je edini reprezentant logičskih pojmov, ki je vreden in potreben kultiviranja: Miklošičeva šola tirana do kraja. Druga je pa tista točka, ki jo sam razjasni na str. 60. v brošuri:

Pa tudi možje, ki se intenzivno bavijo s slovanstvom, govore včasih besede kakor: Slovanski narodi so si edini v Evropi ustvarili vzorne knjižne

jezike, vzemši jih iz čistih (?) narečij, spoštujoč govorico naroda (?) To trditev bi kdo lahko tudi tako podprl: ... zgodovinski je dognana resnica, da se je slovanska demokracija pogosto prevrnila v anarhijo.

... V zgodovini niso bili navadno tisti narodi najmočnejši in najtrajnejši, ki so ohranili svoje plemenske posebnosti nedotaknjene, marveč oni, ki so se ali pomešali z drugimi narodi ali pa se učili od njih. Niti velika Ruska ni vzrastla iz samega slovanstva; trdnost so ji dali tuji vplivi, seveda prilični (!) Tako se mi zdi, bo tudi koristno, ako se po zgledu zapadne Evrope v knjižnem jeziku ne bomo držali vsak le svojega narečja. Narava je lepa, a umetnost še lepša.« (Podčrtaval sem jaz.)

Zadnje besede povedo program llešičev, tudi če bi ga ne bil zgovoril v brošuri prav nič.

(Nadaljevanje pride.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Za odgovornost po §-u 1320 o. d. z. ni treba, da bi bila lastniku živali hudobna lastnost njena znana; zadostuje, ako ni smel smatrati za izključeno, da bi žival koga poškodovala, a je vzlic temu zavarovanje zanemaril.¹⁾

Tožnik Josip M., inženir, je tožil Cecilijo P. za plačilo boleznine 1000 K, odhoda pri zaslužku 400 K, stroškov za lečenje 25 K, skupaj 1425 K s 5% obrestmi od vročbe tožbe.

C. kr. deželno sodišče v G. je tožbeni zahtevek zavrnilo in naložilo tožniku povračilo pravnih stroškov toženki.

Dejanski stan.

Tožnik Jožef M. je bil dne 2. julija 1905 zvečer gost na vrtu gostilne Božidarja K., ki ima gostilno v najemu od toženke Cecilije P. O tem času so sedeli gostje še pri mizah. Na oni strani hiše, ki se drži gostilniškega vrta, stoji odprta veranda,

¹⁾ Primeri določbo nemškega državlj. zakonika § 883: Ako žival človeka usmrti ali ga na telesu ali zdravju poškoduje, onda je tist, ki ima žival, dolžan poškodovancu s tem nastalo škodo povrniti. (Odgovornost za škodo zgolj z ozirom na posledice [Ungar: »Wessen Interesse, dessen Gefahr«]).

na katero se pride po petih stopnicah, napravljenih ob strani verande. Stopnice, kakor tudi veranda, so proti gostilniškemu vrtu zavarovane z železno ograjo, katero tvorijo železne palice, postavljene po $11\frac{1}{2}$ cm druga od druge. Iz te odprte verande se pride v gostilniško sobo. Na gostilniški vrt se pride ob severovzhodni strani hiše. Miza, za katero je sedel tožnik, je stala neposredno pred verando. — Takrat je bil v G. zaukazan pasji kontumac; policija je bila predpisala, da se psov v gostilne in gostilniške vrtove ne sme jemati.

Tožnik pravi, da je med 10. in 11. uro odšel od mize na desno proti izhodu, da je pri tem šel mimo stopnic, ki vodijo na verando, da je na najspodnejši stopnici našel psico toženke, gredoč se obrnil na levo proti psici in jo hotel z desnico pobožati. Ali se je psice dotaknil in s palcem prišel med jermenje usnjatega nagobčnika psice, tega ne ve. Psica ga je vgriznila v palec, vsled česar mu je moral zdravnik dr. S. drugi dan noht na palcu operativno odstraniti.

Boleznino zahteva tožitelj, ker 6 noči ni mogel radi bolečin spati; 4 tedne ni mogel prav nič, nadaljne 4 tedne pa le deloma opravljati svoj poklic. Tudi je bil v velikem strahu, ali ni psica stekla, ker se je podkovni in živinozdravniški inštitut v G. v spričevalu od 7. julija 1905 izrekel, da je psica zelo popadljiva. Ako bi psica imela predpisani nagobčnik iz kovine, bi ga ne bila vgriznila.

Toženka predlaga zavrnitev tožbenega zahtevka. Ona je bila isti večer na vrtu in je pustila, da se je psica z nagobčnikom prosto kretala po vrtu. Tožnik je vabil psico, takoj ko je prišla na vrt, k sebi; toženka in še druga gospa sta ga svarili, da naj se ne dotakne psice, ker proti tujim osebam rada hlastne, — toda tožnik je smehljaje se odgovoril, da je že imel z zelo popadljivimi psi opraviti, a ni se mu kaj pripetilo. Tožnik je moral roko med palice vtakniti in s prsti med jermenje nagobčnika priti. Nesreče je torej sam kriv, kar je pri čiščenju rane neposredno po nezgodi sam priznal. Toženka prereka, da gre tožniku značaj inženirja; tožnik priznava, da nima tehničnih šol, pač pa je praktično naobražen tehnik in vodi sedaj v G. samostojen tehničen bureau, ki sicer ni koncesijoniran, pa ga krije patent za vodovodne naprave.

Iz dokaznega postopanja: Zdravnik dr. S. je označil oškodbo na palcu za zelo bolečo, motenje poklica je trajalo 6—8 tednov. Stroški za lečenje so znašali 25 K. Zaslišane priče so potrdile okolnosti, ki jih je navedla toženka; osobito Ludovik B. je povedal, da je tožnik psico skozi ograjo z roko po glavi božal, in sicer od zadaj navspred; psica je šinila z glavo navzgor in vstala, tožnik se je tedaj obrnil proti mizi in dejal: »sem že vgriznen.« Veterinarski nadzornik F. S. se je izrekel, da se ne strinja z mnenjem podkovnega in živinozdravn. inštituta, nego je prepričan, da je psica krotke narave; usnjat nagobčnik je tak, da izključuje pri normalnih razmerah poškodbe z vgrizom; tudi pri kovinskem nagobčniku bi se bila taka poškodba lahko pripetila. Glava psice je tako debela, da bi ne šla skozi ograjo, zatorej meni, da je psica čutila, ko je tuja oseba segla z roko proti njej skozi ograjo, napad in je radi tega vgriznila.

Kazensko postopanje zoper toženko se je bilo ustavilo po §-u 90 k. pr. r.

Razlogi.

Na podlagi podatkov sporne razsprave, izjav strank, izpovedeb prič in izvedencev, ter kazenskega akta smatra sodišče za dokazano, da je bil tožnik dne 2. julija 1905 zvečer od toženkine psice, ki je imela jermenat nagobčnik, v palec desnice vgriznen, vsled česar mu je bilo zdravje pokaženo in poklic moten za čez 20, a manj kot 30 dni, da je bila poškodba radi potrebne operativne odstranitve nohta zelo boleča, in da je tožnik psico, čeprav je bil posvarjen, naj se je ne dotakne, k sebi zvabiti hotel, da je odhajajoč med mizo in verando, na koji je psica z jermenastim nagobčnikom ležala, z desnico preko ograje segel po psici in jo od zadaj navspred proti gobcu pobožal in bil pri tem vgriznen.

Za dokazano se smatra tudi, da je bil tisti čas v G. razklican pasji kontumac in da je bilo od policije prepovedano pse jemati na gostilniške vrtove.

Tožnik zahteva od toženke plačilo odškodnine na podstavi §§-ov 1320, 1311 o. d. z., a ta zahtevek ni utemeljen. Kajti predvsem ne more biti govora o kaki krivdi toženke, da ne bi bila zavarovala psice. Kakor je zvedenec F. S. povedal, je bila psica z uporabljenim nagobčnikom še bolj varna glede ugriza, kakor s ko-

vinskim. Ob času poškodbe psica ni bila na gostilniškem vrtu, ampak na verandi, in je bila z ograjo proti vrtu takisto zavarovana. Ako je bil tožnik vendarle poškodovan, onda je tega sam kriv, ker je navzlic svarilom segel skozi ograjo proti psici, da bi jo božal; pri tem je jako verjetno, kar pravi zvedenec F. S., da je mogel biti le tako poškodovan, ker je prišel pri božanju s palcem med jermene nagobčnika. S tem je pa poškodbo naravnost sam povzročil ter ni moči odgovornosti za to naprtiti lastnici psice. Tudi se ne sme prezreti, da je toženka lastnica tistega gostilniškega vrta, in tako ne more biti govora o tem, da bi bila toženka policijsko prepoved, jemati pse na gostilniški vrt, prekršila. Toženka je torej uporabila vse varnostne odredbe, ki morejo preprečiti poškodbo ljudi.

Izrek o stroških pravde se opira na § 41 c. pr. r.

Na tožnikov priziv je izdalo c. kr. višje dež. sodišče v Gradcu naslednjo rzsodbo od 3. maja 1906, Bc I 47/6—4:

Prizivu se ugodi in izpodbijana rzsodba predrugači tako: toženka je dolžna plačati tožniku 342 K s 5% obrestmi od 2. dec. 1905 (dne vročbe tožbe) in pa eno tretjino pravnih in polovico prizivnih stroškov, vse v 14 dneh pod izvršbo. Z višjim zahtevkom se tožnika zavrne.

Razlogi.

Ako poškoduje koga žival, odgovoren je za to tist, ki je . . . zanemaril zavarovanje živali (§ 1320 o. d. z.). Ako kdo prekrši zakon, ki skuša morebitne poškodbe preprečiti, je odgovoren za vse slabe posledice, katerih bi sicer ne bilo (§ 1311 o. d. z.).

V obeh ozirih je toženkino ravnanje smatrati za krivdo, ki je povzročila tožnikovo poškodbo. Prizivnemu razlogu napačne pravne presoje se torej opravičenost ne da popolnoma odrekati.

Toženka je vzela psico vzlic policijski prepovedi na gostilniški vrt; psica je imela nagobčnik iz usnjatega jermenja, dočim zahtevajo predpisi kovinski nagobčnik. Toženka je psico pustila prosto na vrtu in potem na verandi, h kateri se pride z vrta v gostilniško sobo (salon) čez odprte stopnice, ograjene z železnimi palicami.

Samo ob sebi je umevno, da je po zmislu navedenega policijskega predpisa popolnoma nemerodavno, ali je toženka psico pustila prosto na tujem ali pa na svojem vrtu, t. j. na gostilniškem vrtu, ki spada k njeni lastni hiši; policijska prepoved nima le namena preprečiti, da niso psi gostom v nadlego, ampak tudi, da se ne pripeti kaka poškodba.

Deželni živinozdravniški zavod je izrekel, da je psica zelo popadljiva. V pravdi zaslišani izvedenec je pa rekel, da se ne more pridružiti mnenju, »da je psica zelo hude narave«. A za to niti ne gre, ker odgovornost za lastnika živali ne zavisi od tega, kake lastnosti ima žival, ali je to znal ali ne. Da bi pa bila psica krotke narave, nikakor ni moči reči, kajti neki gost in pa lastnica psice sama sta tožnika malo pred nezgodo svarila, da psica hlastne po roki, ako se je kak tujec dotakne.

Toda to svarilo ne more krivde toženke izključiti. Prav to, da je poznala te lastnosti psice, bi moralo toženko pripraviti do tega, da bi psico odstranila z vrta še celo, ker se tožnik na svarilo ni oziral.

Toženka je nadela svoji psici sicer nagobčnik, toda ta nagobčnik ni izključeval grizenja (hlastanja), kakor je nezgoda sama pokazala.

Ako bi se toženka pokoravala policijskemu predpisu, da bi psice ne pripeljala na gostilniški vrt, ali pa jo vsaj tako zavarovala, da bi bilo vsako dotaknenje od strani kakega gosta nemogoče, tedaj bi se nezgoda ne bila pripetila. Poškodbo je torej na vsak način zakrivilo malomarno zavarovanje in pa nepokorščina policijskim predpisom.

Nikakor pa se ne da prezreti, da je nepremišljenost tožnika, ki se ni oziral na svarila, nezgodo sozakrivila. Vzlic krivdi toženke je še celo večji del krivde pripisovati tožniku, tako da je umestno, da trpi toženka le eno tretjino izkazane škode.

O stroških lečenja (25 K) ni spora. O višini odhoda pri zasluzku se je ponudil dokaz po zaslišanju strank. Vendar to, da se je zaslihanje strank opustilo, ne vsebuje pomanjkljivosti postopanja. Dokaz po priči A je podal, da tožnik med časom, ko je bil v poklicu oviran, od priče ni imel nikakega dela naročenega; a da bi pa bil sicer tožnik med zadevnim časom kako delo zamudil, tega

niti trdil ni. Zahtev ek 400 K je tedaj brez podlage. Višina boleznine je sporna, dokaz ni bil ponuden. Toliko je gotovo, da je vgriz povzročil težko poškodbo z večtedenskim motenjem zdravja in poklica, da je bila rana zelo boleča, in da vsaj v prvem tednu ni dala tožniku spati. Dokler je mislil tožnik na morebitno steklino psa, je trpel gotovo tudi duševno. Vse to je dovolj opore, da se določi višina boleznine po prostem prepričanju, in po tem je zahtevani znesek 1000 K opravičen (§ 273 c. pr. r.).

Tožnik je sicer prodril le z $\frac{1}{4}$ vseh zahtevkov, toda pri izreku o stroških se ne sme samo na to ozirati. Toženka je odrekla vsako odškodnino in tudi delne odgovornosti ni priznala. Tožnik je pa vsaj opravičenost tožbene podlage dokazal, čeprav ne v polnem obsegu; poskus dokazati zahtev ek glede odhoda pri zaslužku pa ni povzročil posebnih stroškov. Zato se je tretjina pravnih stroškov prisodila tožniku. Za dosego uspeha, čeprav le delnega, je bil priziv potreben; ker pa je bil uspeh le delen, bilo je tožniku priznati le polovico prizivnih stroškov.

C. kr. vrhovno sodi šče je z rabsodbo od 3. julija 1906 št. 11.010 to rabsodbo potrdilo.

R a z l o g i.

Toženkini reviziji po št. 2 in 4 §-a 503 c. pr. r. ni moči priznati opravičenosti. Pravno vprašanje je prizivno sodišče popolnoma pravilno rešilo. Po določilu §-a 1320 o. d. z. zadostuje za dolžnost, povrniti škodo, ako lastnik živali ni smel smatrati za izključeno, da bi žival mogla koga poškodovati, in je navzlic temu opustil odredbe, ki bi preprečile poškodbo. Toženka je tožnika le svarila, psice dotakniti se, čeprav je imela psica usnjat nagobčnik, torej je bila sama v skrbi, da bi utegnila nastati kaka poškodba vzlic nagobčniku; vendar pa ni bila psice iz gostilniškega vrta odstranila, če prav je bil tedaj pasji kontumac v G. in je bilo policijsko prepovedano, pse jemati na gostilniške vrtove. Toženka samo na sebi torej ni ravnala tako previdno, kakor je bilo z ozirom na lastnosti psice treba, da se prepreči poškodba, in je vrhu tega grešila proti pozitivni policijski prepovedi; vsled tega je upravičeno trditi, da bi se nezgoda ne bila dogodila, ako bi toženka ne bila vzela psice na vrt. Da velja ta

policijska prepoved tudi za gostilničarja, o tem ne more biti dvoma spričo svrhe odredbe, da ne bodo psi nadlegovali in poškodovali gostov v gostilniških prostorih. Da je pes hude narave, in da je ta lastnost lastniku znana, ni potrebno za odgovornost po § 1320 o. d. z. ; ako bi bilo tudi to, pristopila bi še kazenskopravna odgovornost po §-u 391 k. z. Za civilnopravno odgovornost pač zadostuje popolnoma, da je toženka psa, ki je o njem vedela, da se od tujih ljudi ne da prijeti, marveč, da po roki hlastne, vzlic policijski prepovedi vzela na vrt, čeprav je mogla uvideti, da bi utegnili psa prijemati gostje, ali celo otroci.

Revizijskega razloga po §-u 503 št. 4 c. pr. r. torej ni.

Revizijski razlog št. 2 §-a 503 c. pr. r. vidi pritožba v tem, da se je določilo bolestnino po §-u 273 c. pr. r. na podlagi tožnikovih navedeb, katerim se je verjelo. Ker pa je bilo glasom razsodbe zdravniško mnenje merodavno in toženka niti ne pove, v katerem oziru naj bi se prizivno postopanje dopolnilo, zato tudi ta revizijski razlog ni utemeljen.

Tudi odločba glede stroškov ustreza popolnoma stvarnemu in pravnemu položaju.

Bilo je torej revizijo popolnoma zavrniti in toženko obsoditi po §-ih 41 in 50 c. pr. r. v povračilo stroškov za revizijski odgovor.

Dr. M. D.

b) O sukobu izmedju fizičnog i zemljišničnog posjednika (§ 440 o. g. z.).

Ante B. pogodbom 27. listopada 1899 prodao je svoju tabularno uknjiženu nekretninu Mati i Angji Ž., koji su ušli u njezin posjed, ali se nijesu uknjižili.

Medjutim je umro prodavaoc, a njegovi nasljednici Paval i Jela B. pogodbom 13. ožujka 1905 prodali su tu istu nekretninu Ivanu M., koji se je i uknjižio, te sada tužbom pita njezin ustup od posjednika i prvih kupaca Mate i Andje Ž.

Prvi je sud, stojeći na slovu zakona §-a 440 o. g. z. prihvatio tužbu, te je osudio prve kupce posjednike, a ne uknjižene vlasnike na ustup zemlje drugomu kupcu ne posjedniku,

a uknjiženomu vlasniku. Uzgredno je dodao, da je drugi kupac bio u dobroj vjeri, jer da mu nije bila poznata prva prodaja.

Uslied priziva tuženika okružni kao prizivni sud u S. odbio je tužbu.

Razlozi.

Paragraf 440 o. g. z., po kojemu je prvi sudac pravno prosudio spor, normira slučaj, u kome je nekretnina otudjena dvjema različitim osobama prije, nego je i jedna ušla u pojed. U tom slučaju stvar pripada onomu, koji je prije zaiskav uknjiženje u zemljišnik, sve da je ovaj znao, da ju je dotadanji vlasnik već prije otudjio drugomu, ali se taj drugi nije uknjižio, niti je do časa drugog otudjenja prešla u njegov posjed.

Nazočni je slučaj sasvim različit. Ovdje se radi osukobu megju fizičnim i zemljišničkim posjednikom. U ovom slučaju ako su oba kupca (stečnika) u dobroj vjeri, moglo bi da bude dvojbe, ima li fizični posjednik da ustupi stvar zemljišničkom posjedniku; ali, ako je zle vlere — a ta ne može da bude nego u drugoga stečnika, dakle u zemljišničkoga — s načela, da zakon štiti samo poštenoga posjednika (§-i 326, 335, 346, 373, 1477 o. g. z.), nema o tome dvojbe, da će fizični posjednik biti štićen prama zlonamišljenom zemljišničkom posjedniku.

Ali prvi sudac utvrđuje, da je današnji tužitelj kupio spornu nekretninu u dobroj vjeri.

Prizivni dvor na osnovu kazivanja samoga tužitelja došao je nasuprot do zaključka, da je tužitelj bio u zloj vjeri, jer on sam kaže, kako su tuženikovi prijatelji govorili, da je tuženik kupio zemlju; on je čuo, da tuženik radi zemlju i pobira s nje plod; on je i posumnjao, da je vse to istinito, pak je hotio od prodavavca riječ, da nije njihov otac zemlju prodao tuženiku. To kazivanje, poduprto izpitom preslušane svjedokinje I. C., da joj te tužitelj rekao, da je on mogoo kupiti spornu zemlju, koju je kupio tuženik i poduprto kazivanjem tuženika, da je tužitelju bila poznata njegova kupnja, jer je pri izpravku zemljišnika prikazao izpravu o kupnji tužitelju, koji je bio kao pouzdanik, te obzirom i na to, da se u selu odma doznade za sve kupnje nekretnina, a kamo li se ne će to znati u šest godina i poslije nego kupac za šest godina posjeduje zemlju, uvjerilo je dvor o

zloj vjeri tužitelja, kad je kupovao spornu nekretninu i po tom ne može da nagje zaštite u sudu, pa mu treba odbiti tužbu.

Vrhovni je sud u Beču odbio reviziju tužitelja riješenjem od 18. srpnja 1906 br. 10.379 i potvrdio drugomolbenu presudu.

Razlozi.

Ne opstoji pogrešno pravno prosudjenje spora sa strane prizivnog suda, jer pošto se glasom §-a 504 g. p. ne može da obazre na novost iznesenu u reviziji, da se na strani tuženika radi o nedopuštenoj antihrezi — uvaži li se, uz sasvim izpravno obrazloženje presude prizivnog suda, koje odgovara stanju stvari i zakonskim odredbama, da se oba parca pozivlju na kupovinu, dakle na jednakojaki tečevni naslov, da je tuženik predajom nekretnine kupljene dneva 27. listopada 1899 u A. B., stupio u njen poštenu pojed, te da je od dana sklopljenja ugovora neprekidno posjeduje, a to je, kako je ustanovljeno, i revizijskom molitelju bilo dobro poznato, da su prodavaoci Pavao i Jela B. kada su sklopili pogodbu 13. ožujka 1905, broj 6878, s kojom su revizijskom molitelju uz druge nekretnine nasliedjene od svog otca A. B. prodali i spornu nekretninu, kako oni isti priznaju, sasvim dobro znali, da je ta čestica već od njihovog oca bila prodana tuženiku, da mu je bio predan i posjed iste, te da je ta čestica bila vbuhvaćena u spomenutu ugovornu izpravu samo za to, što je u zemljištniku bila na njih uknjižena, proizlazi, da sad spomenuti nasljednici pokojnog Ante B. nijesu mogli ni da ustupe revizijskom molitelju spornu česticu, koja im zbilja nije više pripadala (§ 442 o. g. z.), da se ovaj zadnji ne može da smatra, nego nepoštenim tabularnim posjednikom, koji se ne može uzeti u obranu prama tuženiku kano poštenom posjedniku u naravi.

Mj.

c) §§ 406 in 228 c. pr. r. ne urejujeta in se niti ne dotikata določbe §-a 904 o. d. z.

V pravdi *A* proti *B* radi plačila 2363 K 37 h s prip. je smatralo sodišče temeljem proizvedenih dokazov dognanim, da je toženec tekom let kupoval in sprejemal od tožnika razno

blago, da je bilo med strankama dogovorjeno, da more toženec plačevati kupnino »po možnosti«, da je trgovska zveza med strankama prenehala že v aprilu 1904 in da je toženec od tedaj do dne tožbe na račun kupnine v znesku 2918 K 87 h plačal le 555 K 50 h. Prvo sodišče je obsodilo toženca, da tožniku plačaj iztoževano vsoto v mesečnih obrokih po 150 K proti izvršbi za vsaki neplačani obrok.

To sodbo sta soglasno potrdili prizivno in revizijsko sodišče.

Toženec je v prizivu in v reviziji razvijal nazor, da je moralo sodišče tožbo kakor predčasno zavrniti, čim se je pre-pričalo, da iztoževana vsota za dne proglašene sodbe v plačilo še ni dospela, ker § 406 c. pr. r. kategorično vелеva, da je dopustna obsodba v dajatev le toliko, kolikor je nastala dospelost za razglasitve sodbe in da je pripuščena edina izjema le za alimentacijske dajatve. Predpisu §-a 904 o. d. z. je moči ugoditi le potom ugotovitve po §-u 228 c. pr. r., vsled česar je bilo sodišču, ki je hotelo spoznati, da je tožnikovo terjatev plačevati v obrokih, izreči to le načeloma v sodbi, izdani o ugotovitveni tožbi; plačilo vsakega posameznega obroka je bilo torej treba iztoževati s posebno tožbo in še-le v dotičnih sodbah za vsaki posamezni obrok določiti paricijski rok v smislu §-a 409 c. pr. r.

C. kr. vrhovno sodišče je z odločbo dne 21. junija 1906 št. 8801 v svojih razlogih ovrglo ta toženčev pravni nazor, ker ima § 406 c. pr. r. v mislih samo slučaj, če zapadlost iztoževane terjatve zavisi le od volje strank ali zakonove določbe (§§-a 904 in 1417 o. d. z.) in izreka le, da je mogoče dolžnika obsoditi samo v izpolnitev dajatve, ki je za razglasitve sodbe že dospela — izvzemši alimentacijske dajatve. S tem pa se slučaj, ki govori § 904 o. d. z. o njem, niti ne dotika, kamo-li urejuje. Torej ni moči utemeljeno trditi, da so predpisi novega c. pr. reda to določbo §-a 904 o. d. z. izpremenili. Dočim v gori označenih slučajih, ko zavisi zapadlost terjatve od volje strank ali zakonove določbe, velja sodnikov izrek le za ugotovitev, da je zahtevek pravno utemeljen in da se vsled tega naloži dolžniku, naj se svoji dolžnosti odzove v paricijskem roku §-a 409 c. pr. r. — seveda če je terjatev nesporna in jo je možno izvršiti —

sega sodnikovo učinkovanje v slučaju §-a 904, odst. 3. o. d. z. mnogo dalje. Sodnik izvršuje tu razen ravno oznamenjenega deklaratornega tudi konstitutivno pravno delo. Sodba to pot ne izreka le, da je zahtevak pravno utemeljen, temveč nadomešča tudi voljo strank, ko ustanavlja, kdaj in kako dolžnik izpolni svojo zavezo. Tega konstitutivnega sodnikovega učinkovanja, ki sloni na predpisih materijalnega prava, se ne dotikajo določbe formalnega prava, torej tudi ne predpisi §§-ov 406 in 409 c. pr. r. V tem zmislu mora sodnik določiti ne-le način temveč — oziraje se na vse dane okolnosti in razmere — tudi čas za izpolnitev zaveze. V zakonu ni opore za to, da bi se sodba v zmislu §-a 904 odst. 3 o. d. z. mogla izreči le temeljem ugotovitvene tožbe po §-u 228 c. pr. r. in da bi smela imeti le rečeno konstitutivno funkcijo. To pa temmanj, ker bi bilo naravnost proti načelom pravnice ekonomije, ako bi upravičenec tedaj, ko je sodnik glede na dane okolnosti in razmere določil izpolnitev v obrokih, moral v izterjanje vsakega obroka podati vselej posebno tožbo in si s tem napravljati trud in stroške samo zato, da bi dosegel izvršljivost za vsak posamezni obrok terjatve, katere je glede višine in dospelosti že pravomočno ustanovljena. *Dr. A. Š.*

d) Tko zahtjeva, da se nadvladana stranka osudi da plati primjerenu odštetu zbog očividno objesnog vođenja parnice (§ 408 g. p.), taj mora dokazati, da li i kakova mu je šteta nastala objesnim vođenjem parnice.

Parnični sud prve molbe odbio je osudom toli tužbovni zahtjev, koli i prijedlog, što ga je tuženi tečajem usmene kotradiktorne rasprave učinio, da se tužitelj osudi na primjerenu odštetu zbog očividno objesnog vođenja parnice, prijedlog tuženikov s razloga, što nije našao, da je zametnuće i vođenje parnice od strane tužiteljeve bilo objesno.

Prizivni je sud potvrdio prvomolbenu osudu, pri čemu je za obezkrijepljenje priziva tuženikova naveo ovo: § 408 g. p. označuje pravo stranke, koja je u parnici pobjedila kao »primjerenu odštetu«, koja se prema ustanovi § 273 g. p. ima odrediti. Ovaj posljednji propis naredjuje izrično, da se prije, nego što

se utvrdi iznos štete ili interesa, može preslušati pod zakletvom jedna od stranaka o okolnostima, koje su mjerodavne za određenje iznosa, iz čega slijedi, da treba navesti okolnosti potrebne na utemeljenje prava na odštetu i njezinog iznosa. Odšteta ta, dakle nije samo odšteta za objesno vođenje parnice, nego stranka, koja je u parnici pobijedila, mora da dokaže, da je objesnim vođenjem parnice u opće neku štetu imala, a povrh toga mora naznačiti iznos tražene odštete i iznos taj dokazati. Tuženi pako nije naveo, da li, u kojem pravcu i u kojemu je iznosu objesnim vođenjem parnice štetu pretrpio, a sud nije pozvan, da odštetu takovu i iznos njezin ureda radi odredi.

Vrhovni sud u Beču riješenjem od 16. travnja 1903 br. 323 nije udovoljio reviziji s ovih razloga:

Revizija je pogriješnoga nazora, kad tvrdi, da je sud dužan ureda radi ustvrditi, da je nadvladana stranka očividno objesno parnicu vodila i da za nju uslijed toga nastala šteta. Istina, sud treba da ispita i o tome riješi, da li je stranka objesno vodila parnicu, ali glede iznosa odštete ima stranka, koja zahtjeva ponuditi dokaze; jer po §-u 408 g. p. sud samo na prijedlog stranke koja je pobijedila, može nadvladanu stranku osuditi, da plati primjerenu odštetu, pri čemu se treba da obazire na ustanovu §-a 273 g. p. Ako stranka, koja je pobijedila, nije navela okolnosti glede svoje tobožnje štete, onda se ne može ni pritužiti protiv osude prizivnoga osuda.

Mj.

e) V lastnih pravnih stvarih ne gredo notarjem stroški po odvetniški tarifi.

Prva instanca je notarju A za izterjanje njegove izvršljive terjatve v znesku 12 K 70 h s pr. dovolila izvršbo s prisilno osnovu zastavne pravice na nepremičnini dolžnikovi, toda prisodila mu je le 2 K 29 h stroškov za izvršilni predlog, zaka j zahtevajoči upnik ni niti odvetnik, niti po odvetniku zastopan, torej mu stroškov, ki jih je zaznamoval po odvetniški tarifi, ne gre odmeriti ali prisoditi.

Druga instanca je rekurzu notarjevemu ugodila le toliko, da je stroške zvišala na 6 K 53 h in mu prisodila za rekurzne stroške 1 K 57 h.

Razlogi.

Rekurent je mnenja, da mu gredo stroški tudi v svoji stvari po odv. tarifi. Temu mnenju ni pritrditi. Po §-u 78 izvrš. reda je tudi v izvršilnem postopanju, če ni v izvrš. redu drugače določeno, uporabljati splošna določila civ. pr. reda o strankah in veljajo torej glede odmere stroškov določila §-ov 40 in nasl. c. pr. r. V §-u 42 je ustanovljeno, da stranka za svoj osebni trud pri ugotovitvi pravnih stroškov ne more zahtevati povračila, in pojasnilo, podano k temu paragrafu v ukazniku pravosodnega ministrstva l. 1897. št. 44, navaja, da osebe, kojim zastopanja po odvetnikih ni treba (§ 28 c. pr. r.), ne morejo za svoj trud v lastnih pravnih stvareh zahtevati nobenega povračila. Med take osebe spadajo po §-u 28 c. pr. r. notarji, in iz tega izhaja, da jim ne pristojajo v lastnih pravnih stvareh nagrada po odv. tarifi, nego le povračilo za gotove izdatke (§ 41 c. pr. r., § 74 izvrš. r.). Pojasnila ministrstva sicer niso zakon, vendar pa dajo važno podlago za uporabo zakona, kajti načrt zakona samega je predložil ta državni organ, in ozirati se je nanje prav tako, kakor na motive same. Odvetniške tarife, kolikor se tiče določbe §-a 17 v nar. prav. ministrstva od 11. decembra 1897 št. 293 drž. zak., ne gre na notarje analogno uporabljati, zakaj naredba ta je bila prav po zmislu zakona od 26. marca 1890 št. 58 drž. zak. izdana le za opravila odvetnikov in njihovih pisaren in iz §-a 4 tega zakona izhaja, da je ta tarif uporabljati na delo notarjev le tedaj, kadar stranke zastopajo, tako da je navedena določba §-a 17 le izjema, napravljena za odvetnike.

Pri ugotovitvi stroškov je prvi sodnik pogrešil le to, da ni pripoznal stroškov, ki so nastali zahtevajočemu upniku, ko si je moral poiskati zemljiškoknjižni lustrum.

Najvišje sodišče je z odločbo od 9. maja 1906 št. 7620 notarjev reviz. rekurz odbilo, ker je deloma nedopusten, sicer pa ga je zavrnilo; kajti kolikor gre za stroške prve instance, pobija rekurent le one točke sklepa rekurznega sodišča, v katerih je bila odločba izvršilnega sodišča potrjena, torej soglasni odločbi

nižjih sodišč, in je zategadelj reviz. rekurz po tej strani po §-u 78 izvrš. r. in §-u 528 c. pr. r. nedopusten. Kar pa zadeva stroške rekurza, ima izpodbijani sklep zakonito podlago, katera velja tudi tedaj, kadar gre za stroške rekurza proti prvosodnemu sklepu. —*n.*

f) Neutožljivost vodarine, gostaščine, prispevkov za začasno nastanjevanje vojaščine.

Tožbo mestnega magistrata ljubljanskega imenom mestne občine zoper A., hišnega posestnika v Ljubljani, zaradi plačila vodarine, gostaščine in prispevkov za začasno nastanjevanje vojaščine v skupnem znesku 298 K 19 h je zavrnilo c. kr. okrajno sodišče v Ljubljani s sklepom z dne 25. avgusta 1906 opr. št. M II 304/6-1 radi nedopustnosti pravnega postopanja.

C. kr. deželno, rekuržno sodišče v Ljubljani je zavrnilo rekurz tožnikov zoper ta sklep iz teh-le razlogov:

Vodarina, gostaščina, kakor tudi prispevki za začasno nastanjevanje vojaščine spadajo k onim nakladam ali plačilom, ki se nalagajo občanom za občinske namene in potrebe temeljem zakona ali veljavnega sklepa občinskega sveta, torej iz naslova javnega prava. (Čl. XV. z dne 5. marca 1862 št. 18 drž. zak., § 73 št. 3 z dne 17. februarja 1866 št. 2 dež. zak. za Kranjsko, § 76 obč. reda za mesto Ljubljana z dne 5. avgusta 1887 št. 22 dež. zak., z dne 4. aprila 1890 št. 8 dež. zak., razglas dež. predsed. z dne 1. februarja 1899 št. 7 dež. zak.; zak. z dne 11. junija 1899 št. 93 drž. zak. odnosno zakon o nastanjevanju vojaščine z dne 25. junija 1895 št. 100 drž. zak.).

Te naklade ne temelje na nobenem zasebnopravnem razmerju, sodiščem pa o taci, iz javnega prava izvirajočih zahtevkih ni razsojati (§§-i 1, 42 jur. n.). Tega ne spreminja okolnost, da zakon, zlasti občni državljanski zakon in izvršilni red, ne dovoljujeta vodarini in gostaščini nikake privilegirane zastavne pravice, ker s tem ni odpravljen značaj javne davščine, marveč vodarine in gostaščine le ni prištevati cesarskim in enakovrstnim, javnim nakladam, katerim gre privilegirana zastavna pravica.

Izterjavati je vprašavne naklade po politični eksekuciji, odnosno tudi po sodni izvršbi. (Čl. III. uvod. zak. k izvrš. redu, § 1 št. 13 izvrš. reda.) P.

Izpred upravnega sodišča.

Občine ne morejo načeloma odklanjati sopomoči pri sodnem vročevanju in ne izgovarjati se s tem, da takšna sopomoč ni uravnana po deželnem zakonodavstvu.

C. kr. upravno sodišče je o pritožbi občine Kanal zoper odločbo c. kr. ministrstva za notranje stvari z dne 6. avgusta 1904 št. 21.154 radi dolžnosti, pomagati sodnemu vročevanju z odločbo od 2. junija 1905 št. 6193 spoznalo za pravo:

Pritožba je neutemeljena in se zavrne.

Razlogi.

Namestništvo tržaško je zaslišavši deželni odbor obmejne grofije goriške z odločbo dne 3. januarja 1904 št. 32.023 sklep občinskega zastopa kanalskega z dne 19. aprila 1903 — da se odkloni sleherna sopomoč pri vročevanju sodnih spisov — v zmislu § 92 obč. reda za Goriško, ker je nezakonit, razveljavila.

Proti temu po občini Kanal vloženi rekurz je ministrstvo za notranje stvari z odredbo z dne 6. avgusta 1904 št. 21.154 zavrnilo.

Ministrstvo je sicer uvaževalo pravni nazor, da res ni splošne dolžnosti za občine, da bi redno opravljale sodne vročitve, da pa je vsekakor sopomoč občin pri sodnih vročitvah v §-u 213 ces. pat. z dne 3. maja 1853 drž. zak. št. 81, kakor tudi v §-u 26 kaz. pr. r., oz. v §-u 88 zak. z dne 1. avgusta 1895 drž. zak. št. 113 in v dotičnih določbah z dne 5. maja 1897 drž. zak. št. 112 izdanih temeljem zadnjeimenovanega mesta zakona, ako okolnosti tako naneso, tako v kazenskih, kakor tudi v civilnopravnih stvareh zakonito utemeljena in da je tedaj vprašljivi odborov sklep, kolikor se ž njim oskrbovanje sodnih vročitev enkrat za vselej in brezizjemno odklanja, z navedenimi zakoni v protislovju.

Pritožba trdi naproti temu, da se more občino za vročevanje sodnih spisov samo potom deželne zakonodaje prisiliti, česar v letem slučaju ni, da vsebujejo toraj zakonite, od izpodbijane odločbe navedene določbe le navodila državnim sodiščem, nikakor

pa ne ukazov občinam in da to, če privoli deželni odbor v zvrnitev vročevalnih poslov na občino, ne more namestiti deželnega zakona.

Le s tem ugovorom se je moglo upravno sodišče baviti, dočim ni moglo presojudati kvarnih posledic, ki jih navaja pritožba iz prenosa vročitev za gospodarstvo občine Kanal, ker ni to vprašanje z vprašanjem zakonitosti izpodbijane odločbe v zvezi.

Kar se pa tiče preje omenjenih ugovorov, s katerimi hoče pritožba nezakonitost izpodbijane odločbe dokazati, se upravno sodišče o njihovi utemeljenosti ni moglo uveriti.

Gotovo je res, da ureditev občinskih stvari spada v deželno zakonodajstvo; bilo bi pa napačno iz tega sklepati, in to skuša pritožba očividno, da so dolžnosti, naložene občinam po državnih zakonih, za občine istom obvezne, če so se jim naložile tudi po deželnem zakonu. Take omejitve za veljavnost državnih zakonov pa avstr. ustavno pravo ne pozna, seveda razun slučajev, ko je ukrenil državni zakon sam kaj drugega, tako n. pr. če je navezal svojo veljavnost na pogoj, da se napravi kak deželni zakon, ali če je sam ugotovil le splošna načela, izvedbo pa prepustil deželni zakonodaji. Zato se na nadaljni ugovor pritožbe, češ deželni odbor ne more na mestu deželne zakonodaje občin k ničemur obvezati, ni bilo nadalje spuščati.

Ker tu ni odločbe, v katerih slučajih naj je občina Kanal za vročevanje sodnih spisov obvezana in v katerih ne, temuč je državno oblastvo odpravilo zgol nezakonito načelno upiranje proti sodelovanju pri sleherni vročitvi sodnih spisov, zato ni imelo upravno sodišče nobenega povoda se s tem vprašanjem baviti, kakor mu ni bilo pretresati zakonov in naredeb, v izpodbijani odločbi navedenih, ker je pritožba navedla le one ugovore, ki so bili sedaj ovrženi.

Književna poročila.

Dr. E. Volčič: Odvetniška tarifa. — Določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika v okolišu višjih deželnih sodišč: graškega, tržaškega in zadrškega. — Sodne pristojbine v postopanju po novih civilnopravnih zakonih s stvarnim kazalom. — V Ljubljani 1906. Založil dr. E. Volčič. Tisk J. Blasnika nasl. — Cena K 1.50.

V tej pravkar izišli, 75 strani obsežni knjižici je zbral in izdal gosp. deželnosodni svetnik dr. Volčič tvarino zakonov in ukazov, ki se rabijo v pravosodni praksi takorekoč vsaki dan. Priročne izdaje z odvetniško tarifo ali s sodnimi pristojbinami imajo Nemci v raznih oblikah, kar dokazuje, da so potrebne. Pogrešati pa smo morali doslej take izdaje v slovenskem jeziku. Dr. Volčičeva izdaja se lahko meri z enakimi zbirkami glede ličnosti, porabnosti in popolnosti. Določila za odvetniško tarifo so opremljena s tozadevno vrhovnosodno judikaturdo do najnovejšega časa, določila za sodne pristojbine pa z mnogimi dopolnjujočimi in pojasnjujočimi ukazi finančnega ministrstva. V to zbirko pa je g. dr. Volčič privzel tudi določila o sodnem jeziku, ki so veljavna za slovenske in hrvaške pokrajine. Tudi to je potrebno, osobito za prakso na periferiji, kjer se hoče dandanašnji utajiti sleharno podlago za slovensko uradovanje. Iz zbranega jezikovnega prava se bo tudi marsikdo lažje prepričal, kako pomankljivo in zastarelo je »pravo«. Želeli bi le, da bi bil g. izdajatelj vse tozadevne jezikovne naredbe, razpise i. t. d. priobčil dobesedno, namesto da pri nekaterih navaja le jedro in se sklicuje na besedilo, priobčeno v raznih letnikih »Slov. Pravnika«. — Sploh pa bodi ta knjižica, ki se dobiva pri knjigotržcu L. Schwentnerju v Ljubljani, vsem tople priporočena.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1906.

— (Civilnopravni red, sodni pravilnik i. dr.) izide v slovenski dr. Volčičevi izdaji kakor IV. zvezek »Pravnikove« zbirke zakonov do konca tega meseca. Cena bo nevezanemu zvesku 7 K, v platno vezanemu pa 8 K.

— (Akad. društvo »Adrija«) v Pragi si je osnovalo poseben pravniški klub, ki mu bo naloga preskrbovati članom predavanja ter strokovne knjige, razun tega biti nekak informativen biró za pravnike, ker hoče imeti v evidenci pravniška službena mesta na Slovenskem.

— («Slovenski juristi, vstopajte v sodno službo!») Ta jako aktualni klic utemeljuje »Omladina« (št. 8) z nastopnimi resničnimi besedami: Splošno razširjen je predsodek, da je število slov. juristov preveliko in da ni upanja, da bi vsi našli mesto v domovini. Ravno nasprotno je resnično! Položaj je baš sedaj za slov. juriste tako ugoden, kakor že dolgo ni bil in kakor morda celo desetletje zopet ne bo. Treba le pravilne razdelbe za posamezne stroke. Vsi seveda ne morejo postati odvetniki, zlasti ne, ako reflektirajo na sedež v Ljubljani, kjer je število odvetnikov in odvetniških kandidatov že danes abnormalno visoko. Tembolj se priporoča vstop v sodno službo, kjer je gmotni položaj danes mnogo ugodnejši kot je bil še pred kratkim. S slov. narodnega stališča pa je naravnost dolžnost naših juristov, da stopajo v čim večjem številu v sodno službo, da s tem preprečijo, da slovenskih mest ne zasedejo tujci. To velja enako za vse kronovine. Posebej pa hočemo danes opozarjati slov. juriste, naj imajo v evidenci Primorsko, kjer se bo tekom letošnjega in prihodnjega leta izpraznilo okrog 15 do 18 mest sodnih pristavov in je važno, da zasedejo ta mesta Slovenci. Zato ne moremo dovolj priporočati slov. pravnikom učenja laščine.

— (Kako »vzorna«) je še pri nas pravosodna praksa, kaže nastopni slučaj. Meni nič tebi nič ali pa zbok proslulega znanja slovenskega jezika se je pri razdelitvi največega ponudka zamenjala firma slovenske zadruga s firmo nemškega društva; slovenske zadruga se potem ni obvestilo niti o likvidacijskem naroku, niti o razdelbnem sklepu. K likvidacijskemu naroku se je za prezrto slov. zadrugo pripustilo nekoga, ki je zgolj trdil, da je terjatev zadruga sedaj njegova! Zadruga je vse to kasneje zvedela in njena pritožba je seveda imela uspeh. Zadruga pa je imela vsled tega celo kopo stroškov, ki se jej niso prisodili — ker ni bila vknjižena kavcija za nje. Ali bo treba vknjiževati izrecne kavcije tudi za takšno malomarno prakso? Slučaj sam je razviden iz naslednje rekurzne rešitve:

C. kr. okrožno sodišče v Mariboru je v izvršilni stvari Janeza S. proti Jakobu in Mariji M. zaradi 716 K s pr. in 132 K 80 h s pr. vsled rekurza Hranilnega in posojilnega društva v Ptuju, proti razdelbnemu sklepu c. kr. okrajnega sodišča v Ptuju z dne 17. novembra 1904, E 470/4/14 sklenilo dne 24. marca 1905:

Rekurzu se ugodi in se izpodbijani razdelbni sklep predružači tako, da se rekurentu Hranilnemu in posojilnemu društvu v Ptuju k 11. odstavku okrajnosodnega sklepa in oziroma k 41. stavku izvršilnim potom prodanega zemljišča vl. št. 17 kat. obč. Vel. Okič v pokritje njegove terjatve iz meničnega plačilnega naloga z dne 23. marca 1904, Cw 106/4/1 odkažejo poleg glavnice za 510 K, tožbenih stroškov za 33 K 13 h in izvršilnih stroškov za 25 K 51 h, tudi 53 K 36 h za 6% obresti od navedene glavnice za dobo od 15. maja 1903 do 11. julija 1904, skupaj torej 622 K 02 h ter da z ozirom na okrajnosodni ondotni sklep z dne 2. januarja 1905, E 470/4/22 in okrožnosodni sklep z dne 4. februarja 1905, R I 2/5/3 propade slednjič poleg terjatev, navedenih v izpodbijanem sklepu pod 12, *b*, *c* in *d* hranilnica vladarskega komornega mesta Ptuj od 12 *a* z ostalo terjatvijo iz

meničnega plačilnega naloga z dne 11. junija 1904, Cw 196/4/1 v znesku za 209 K 91 h, ki se more po pravomočni izvršbi tega razdelbnega postopanja v zemljiški knjigi izbrisati.

Stroške rekurza ima rekurent sam trpeti.

Razlogi.

Po poročilu c. kr. okrajnega sodišča v Ptuj v le-tej izvršilni stvari Hranilno in posojilno društvo v Ptuj v istini ni bilo obveščeno ne o dnevu likvidacije ne o razdelitvi izkupila. To se vsled tega ni zgodilo, ker se je Hranilno in posojilno društvo identičnim smatralo s »Pettauer Vorschussverein«. Razdelbni sklep imenovanega okrajnega sodišča z dne 17. novembra 1904, E 470/4/14 dostavil se je torej Hranilnemu in posojilnemu društvu šele dne 10. marca 1905 in se ima vsled tega ta rekurz pravočasnim imeti.

Rekurz sam je utemeljen. Kakor po §-u 16 zemlj. zak., tako gre tudi po §-u 216 sled. odst. izvrš. reda poleg so dno določenim pravnim in izvršilnim stroškom ne dlje, kakor tri leta pred dnevom podeljenega domika zastalim obrestim ista prednost, kakor glavnici ali pravici do prejemkov. Visokost obresti je v le-tem slučaju po predpisu §-a 14 zemlj. zakona v zemljiški knjigi vpisana in zemljiškoknjižni upnik zahteva obresti le za dobo od 15. maja 1903 do dneva domika, t. j. 11. julija 1904. Ker je ta zahteva opravičena, bilo je rekurzu ugoditi in izpodbijani razdelbni sklep predrugati kakor gore razvidno.

Omeniti je, da je zadevno terjatev priglasil pri likvidacijskem naroku dne 17. novembra 1904 gotovi Janez V. iz Mal. Okiča in sicer priglasil le glavnico za 510 K s stroški za 83 K 50 h trdeč, da je on terjatev pridobil, ne da bi se bil mogel izkazati z listinami in da je dne 19. decembra 1904 izdalo Hranilno in posojilno društvo izjavo, po kateri zahteva od zdražiteljev prodanega zemljišča za zdaj le plačilo vseh stroškov in obresti, dočim pusti še nadalje na imenovani hipoteki intabuliran samo in edino le kapital po 510 K. Glede omenjene pridobitve zadevne terjatve se bota torej imela imenovani Janez V. in Hranilno in posojilno društvo med seboj sporazumeti. Terjatev s postranskimi dolžnostmi pa je bila po §-u 210 izvrš. reda odkazati in je bilo za upnika za sedaj smatrati omenjeno društvo.

Stroški rekurza se ne morejo odkazati, ker je obresti, izvršilne in rekurzne stroške, ki nastanejo po domiku, le tedaj in v isti meri pripoznati, v koji je za postranske dolžnosti, ki nimajo enake prednosti z glavnico, določena in zemljiškoknjižno vpisana posebna kavcija, katere pa v le-tem slučaju ni.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

